Transcriptie interview Mevrouw C.M.P. Vorst op 17 november 2022

Inhoudsopgave met paginanummers:

p. 2: grootouders

p. 3: ouders

p. 4/5: woningen en school

p. 6/7: arbeidsverleden

p. 8/9: woonsituatie

p. 10: arbeidsverleden/V.U.T.

p. 11/12: Tweede Wereldoorlog

p. 13: geloof

I-1: Het is vandaag 17 november 2011 en we zijn hier bij mevrouw Carolina Maria Petronella Vorst. En u bent geboren in Leiden op 3 juni 1928. Dus u bent 94. We hebben al uitgelegd waarover we het gaan hebben: over hoe u hier in Leiden bent opgegroeid.

Mijn eerste vraag gaat heel ver terug. Namelijk: hebt u uw grootouders gekend? Ik heb begrepen, uw grootmoeder Vorst, die kent u niet want die was al overleden toen u geboren werd [Maria Apolonia Streijlandt, geb. 1-6-1862 Leiden, overleed 3-9-1923 Leiden], maar uw grootvader Vorst? [Hendricus Hermanus Vorst, geb. 23-4-1861 Leiden, overl. 7-6-1945 Leiden]

G: Die hebben we wel gekend, maar meestal is het zo dat opa - zo zal ik hem maar noemen - zich in het algemeen zich meer op zijn gemak voelt bij zijn dochter dan bij zijn schoondochter. Dus hij kwam niet zo vaak bij ons. Wij moesten om hem te zien meer bij een oom of een tante zijn.

I-1: En de opa en de oma van de andere kant? U noemde ze de vorige keer de Gordijntjes. [Johannes Gordijn, geb. Leiden 9-8-1862, overl. Leiden 14-2-1944, tr. 16-2-1887 Eva Helena Hillenaar, geb. Leiden 31-7-1862, overl. Leiden 9-1-1940]

G: Dat lag natuurlijk anders. Die woonden ook in Noord [Medusastraat 13 vanaf 9-5-1910, Prins Hendrikstraat 6 vanaf 12-12-1911, Sophiastraat 60 vanaf 9-1-1919], dus dat eind lopen dat kon oma niet meer. Dat was voor ons [---]. We zeiden opoe en we hadden een opa. Dat stel is nogal lang blijven leven ook saampjes. En daar kwamen wij ook natuurlijk meer. Want was van moederskant.

I-1: En hoeveel kinderen hadden die en waar woonden ze trouwens? Ik heb hier staan aan de Sophiastraat.

G: Het nummer zou ik niet meer weten. [nr. 60]

I-1: Maar hoeveel kinderen hadden opa en oma Gordijn?

G: Nou, ik kan beter zeggen: hoeveel bleven erover? Want er werden er wel veel geboren, maar die haalden de drie maanden niet. Dus opa een kistje timmerde die, op zijn schouder en ging naar het kerkhof. Nou heb ik nooit gehoord: waar blijft dat kistje dan? In een hoek of meer in de stuwing?

I-1: Weet u welke begraafplaats?

G: Nou, de RK, bij de Zijlpoort. Daar moet ik ook nog belanden.

I-1: Daar gaan we het nou niet over hebben, daar zijn we nog lang niet. We zijn nu bij de Gordijntjes. Want daar werden veel kinderen geboren en er overleden er ook veel. Hoeveel kinderen waren er?

G: Nou wat bleef erover? Ome Niek, ome Jan, tante Anna, tante Stien, mijn moeder en misschien nog wat. Dat ik daar nou niet …..

I-1: Een stuk of vijf heb ik er minstens. Maar uw moeder, bleef die thuis wonen met al die kinderen?

G: Waarom dat nou was? Mijn moeder was nogal een goudhaan. Want het was natuurlijk krap, alles krap, hard werken voor een habbekrats.

I-1: Wat deed die opa?

G: Meestal zat hij in zo’n fabriek van dekenmakerij. Ja, wollendekenfabriek. [katoendrukker]

I-1: En oma, werkte die ook nog of was die alleen maar bezig met die kinderen?

G: Ja, met de kinderen. Want daar heb ik nooit gehoord dat oma nog een baantje zou hebben. Nee, ze was onderweg meestal en dan komt het, de eerste drie maanden en dan stierf het. [van de 14 kinderen, plus nog een doodgeboren tweeling (jongetjes), overleden er 7 jong]

I-1: Dat was natuurlijk een droeve aangelegenheid. Maar uw moeder, woonde die nou thuis? Ik dacht dat u de vorige keer vertelde dat zij bij tante Anna woonde.

G: Ze woonde bij tante Anna, maar daar had ze een bof. Tante Anna was niet getrouwd. Ze woonde daar ook nog met een broer. [bij Anna Jacoba Hillenaar, geb. 27-11-1871, en Johannes Nicolaas Hillenaar, geb. 10-6-1880, katoenwever, Groenesteeg 72. Die woonden later Kalvermarkt 9]

I-1: En waar is daar?

G: Ik denk dat ik er natuurlijk ook wel eens geweest ben, het heette toen de Varkensmarkt [Kalvermarkt 9]. Het heet nou anders geloof ik. Het is nou open. Het is allemaal veranderd.

I-1: Maar toen heette het de Varkensmarkt.

G: Dus toen zij verkering kreeg met mijn vader, toen had mijn vader natuurlijk een bof. Want die hoefde niet naar haar moeder en vader met al dat grut. Ze kenden hem wel en hij speelde wel eens met tante Stien. Want dat kinderen krijgen ging maar door en wie een beetje sterk was, die overleefde het. Ja, het is een droeve tijd geweest. Tsjonge tsjonge.

I-1: En uw moeder? Ging die werken?

G: Ja, die zat – ook nog weer bof - bij Pel. [Pel NV Fabriek van Suikerwerken v.h. Gebroeders Pel, Morsweg; eerder was zij inpakster bij een zeepfabriek] Dat was die borstplaatfabriek en dat was niet zo beroerd als dat je natuurlijk bij die dekenfabriek was. Want dat was natuurlijk een beetje, die meiden ook hoor!

I-1: Rauw volk.

G: Dus daar was zij voor bespaard. Hoe zij aan dat baantje is gekomen, dat weet dan ik niet. Maar zij had bof dat ze bij Pel zat. Ja, borstplaatjes inpakken. Maar dat ging daar netjes, goed. Ze moesten binnen zijn als de bel ging. Maar ja, dat kan een werkgever natuurlijk van je eisen. Je tijd gaat in.

I-1: En uw vader, wat deed die?

G: Mijn vader die heeft altijd gelopen met het feit dat hij niet kon doorleren. Te meer dat de onderwijzer nog bij zijn vader is geweest en zei: “Meneer Vorst, uw zoon die heeft het in zich. Hij moet onderwijzer worden. Ik merk het aan de jongen dat hij het gewoon in zich heeft. Hij begrijpt het”. Maar dat kon niet. Als je twaalf was, waren ze blij dat je aan het werk ging. En toen hebben ze hem maar meegegeven aan de buurman en die was toevallig typograaf. Dus mijn vader is in de typografie oud geworden.

I-1: En weet u waar?

G: Bij Van der Linden, baas Van der Linden aan de Vliet, Vliet 4A. [Drukkerij & Repro vdLinden, Vliet 4A-6, Leiden]

I-1: Wat leuk dat u dat nog weet: 4A.

G: En dan moest hij rouwkaarten en ook, en dat deed hij het liefste, dat hij mocht ontwerpen. Mooie blaadjes …..

I-1: Het was een drukkerij.

G: Maar hij was de zetter, zal ik maar zeggen. Dat hij met, dat noemen ze de bok, waar al die letters in zitten en op naam ook en op grootte van de letter. Die hadden allemaal namen, dat is bijvoorbeeld de Atlantis, ik zeg maar wat hoor, en dat is de Gregorius, allemaal naar grootte.

I-1: Maar uw vader was dus zetter bij de drukkerij. Wanneer zijn uw ouders getrouwd?

G: In 1915 [23 juni]. Toen was het de oorlog, maar gelukkig liepen wij vrij. Maar het werd al krapper, dingen.

I-1: En waar gingen ze wonen? [daags na hun huwelijk naar Leiderdorp; van daar 14-6-1916 Vaartkade 6, vanaf 10-5-1918 Magdalena Moonsstraat 10]

G: De Vaartkade, maar waar dat nou precies was en of die nog bestaat?

I-1: Ga ik opzoeken. En hebben ze daar lang gewoond?

G: Ja, daar hebben ze een tijdje gewoond, tot er een kind kwam na acht jaar. Want ze dachten al: daar moeten we mee leven, we krijgen geen kinderen en daar moeten we ons bij neerleggen.

I-1: Maar toen kwam u.

G: Nee, toen kwam mijn zus. Die is van ‘24 [Maria Apolonia Vorst, geb. 25-3-1924] en toen kwam mijn broer, die was van ’27 [Johannes Laurentius L., geb. 9-4-1927].

I-1: En toen kwam u.

G: Ik zat op zijn hielen!

I-1: Dus u hebt een oudere zus en een oudere broer. Waar woonde u toen, eerst aan de Vaartkade?

G: Ik heb altijd gehoord: een zijstraat van de Doezastraat, nee, van de Herenstraat.

I-1: De Magdalena Moonsstraat?

G: Ja, nummer tien geloof ik. Dat was een benedenhuis. Daar woonden ze echt met plezier. En toen wilde de eigenaar van dat huis, die wilde erin wonen. En toen was mijn moeder na mij in verwachting. Maar van die schrik [---].

I-1: Ging dat niet door.

G: Ging het niet door, en dat vond hij naar natuurlijk. En toen mochten ze toch blijven. Maar nee, zei mijn vader, dat wordt dan toch niks, nee. Toen kwamen wij terecht in de Pieter de la Courtstraat [nr. 13], dat eerste stuk bij de Herenstraat. Want verder was het ook, ja, of dat toen al bestond, dat je niet een huisbaas hebt maar zo’n vereniging.

I-1: Een woningbouwvereniging [Tuinstadwijk]. Bent u geboren in de Magdalena Moonsstraat?

G: Ja, want wij zijn er allemaal geboren, geloof ik.

I-1: Hoe oud was u toen u naar de Pieter de la Courtstraat verhuisde?

G: [Kijkt vragend]

I-1: Weet u niet. Waar bent u toen op school gegaan?

G: Ik ben op school gegaan, oh, toen was ik al vijf of zoiets. Want moeder vond het wel fijn dat ik thuis was. Ik was niet lastig. Want als je lastig bent, dan zijn ze natuurlijk blij, die moeders, dat ze

even de vrijheid hadden. Nee, dat was het niet. Want dat vond ze een beetje saai. Ik heb één kleuterklas meegemaakt, dus ik zal vijf geweest zijn.

I-1: Was dat een fröbelschool?

G: Ja, en dat zal al aan het Levendaal geweest zijn, denk ik.

I-1: U had het vorige keer over de Sint Barbaraschool.

G: Ja, daar was ook een kleuterschool bij. [Meisjesschool Sint Barbara, met bijbehorende bewaarschool, Levendaal 54]

I-1: Dus u ging eerst toen u vijf was naar de fröbelschool aan het Levendaal?

G: Daar ben ik een jaar geweest en toen was ik zes en toen kon ik doorstromen naar de eerste klas en daar heb ik steeds gezeten tot je automatisch overging naar de MULO.

I-1: Kan het zijn dat het toen de ULO heette?

G: Ja, het heette toen de ULO; het stond er ook op, op die gevel.

I-1: U ging naar de Barbaraschool, eerst naar de kleuterschool en toen stroomde u door de lagere school was en toen naar de volgende leerjaren, de zevende, de achtste en de negende klas van de ULO. En toen, deed u toen eindexamen?

G: Nee, dat was juist de narigheid. Ik mocht geen examen doen, want ze waren bang dat ik te zwak was en alles moest slagen. Reclame voor hen.

I-1: Ja, reclame voor de school.

G: Daar word je aan opgeofferd.

I-1: Want hoe was uw schooltijd op de Barbaraschool? Het was een school met nonnen, toch?

G: Nou, die vallen ook niet mee. Die zijn streng. Want moederlijke types zijn het niet. [gelach] Dat is nou eenmaal zo. Nee, oh nee! Moederlijkheid moet je daar niet verwachten. Maar ja, dat had je niet eens in de gaten. Dat was zo. Je wist niet anders.

I-1: Maar met de andere kinderen op school?

G: Nou, daar krijg je het weer. Daar gingen die kinderen die allemaal op de Lorentzkade woonden, vlak bij de pastorie, en op de Lammenschansweg, ook een beetje bij de kerk, dat was natuurlijk een andere bevolking. En die ging allemaal naar de Barbara. Maar omdat mijn vader niet mocht leren, heeft hij doorgedreven dat wij op die ulo …..

I-1: Dat u het wèl mocht. Maar met die kinderen van de Lorentzkade en de Lammenschansweg ging het niet zo goed samen?

G: Nee.

I-1: Die vonden u maar raar.

G: Ik denk dat ze dat toch van hun ouders hebben gehoord, want dat kan toch niet anders. Ik ben dat later ook pas later gaan begrijpen hoe dat zat. Want in het begin heb je dat niet door. Want daar werd niet over gesproken. Maar de hele maatschappij was toch nog vervuld van die kastenbeweging.

I-1: Van rangen en standen?

G: Dus, nou, rare opmerkingen en wel eens en een papiertje op je rug plakken enne, dat kindergedoe.

I-1: Een beetje pesten?

G: Juist.

I-1: En in de buurt: hebt u gespeeld in de buurt en deed u spelletjes met de andere kinderen?

G: Ja, maar je moet het eigenlijk zo zien dat die Sitterlaan, de Zeemanlaan, de Lorentzkade en de Lammenschansweg, daar speelde je niet mee. Maar wij woonden ook in de Hugo de Vriesstraat [nr. 60] met om de hoek de Van ’t Hoffstraat. Dus dat was de bewoning van de gewone man, zou je zeggen. Want het was een halve woning. Wij hadden mensen boven ons.

I-1: U hebt eerst in de Magdalena Moonsstraat gewoond, en daarna in de Pieter de la Courtstraat en toen bent u verhuisd naar de Van ‘t Hoffstraat, hoek Hugo de Vriesstraat?

G: Ja, de deur was aan de Hugo de Vriesstraat. En als je voor het huis stond dan dacht je dat het een heel huis was, dan leek het heel wat. Maar dat was te duur. En verder op de Hugo de Vriesstraat, dat waren hele huizen, maar die waren weer duurder. Maar we hebben daar wel mooi gezeten, want we hadden die tuin, een grote tuin, en die heeft altijd mooi gestaan. Mijn vader was er altijd mee bezig en ik heb het overgenomen toen hij het niet meer zo kon en ik heb altijd met vreugde in die tuin gezeten. Ik ging meer bollen planten en randen maken met blauwe druifjes. Ik ben een beetje geweest in Lisse en dan zie je wat en dan denk je: dat is een mooie combinatie.

I-1: Maar ik ga nog even met u terug naar de tijd dat u in de Van ’t Hoffstraat of in de Pieter de la Courtstraat woonde. Speelde u ook met andere kinderen? En wat speelde u dan?

G: Ja, die zaten ook in de Hugo de Vriesstraat en in de Van ’t Hoffstraat. Met die kinderen hebben wij gespeeld. Met de bal en door die brandpoorten hollen.

I-1: En touwtjespringen?

G: En touwtjespringen.

I-1: En tollen, deed u dat ook?

G: Ja hoor, tollen. Ja hoor. Jammer, maar dat zie je helemaal niet meer.

I-1: Maar u kwam van de school en u had geen diploma. Hoe ging het toen verder?

G: Ja, ik moest werk hebben natuurlijk. Hoe ging dat?

I-1: Wat ging u doen? Wat was uw eerste werk?

G: Mijn eerste werk was geloof ik bij Vroom en Dreesmann. Ja, want het was nog in de oorlog natuurlijk. Maar daar zat een beetje naar puntje aan. Want ik moest vaak in de lift staan. Want die jongens die kon je niet in de lift zetten, want dan werden ze door die Duitsers ingepakt. Dus ze moesten mij er in zetten. Nou, daar was ik ook een van.

I-1: U was dus liftboy?

G: Ja, liftboy. Dat beviel me ook allerminst. [Gelach]

I-1: En toen?

G: Ja, dat is mijn enige voorbaan geweest toch. En toen zei de buurvrouw, die boven de viswinkel woonde: “Ze moet eens proberen te solliciteren bij de Giro [Postcheque- en Girodienst] in Den Haag”. En dan ben je natuurlijk jong en dan denk je: lekker, met de tram, heen en weer, leuk.

I-1: Met de Blauwe Tram?

G: Ja. Dat vind je dan leuk, want je bent nog dermate jong. Nou, dat heb ik gedaan, maar ik zag wel dat je zonder diploma nergens, je kreeg allemaal die zotte banen. Toen ben ik naar de avondschool gegaan en die had je hier in Leiden, Gereformeerde of een Protestantse MULO. Dus de man die kwam naar huis, de leraar, vroeg mijn rapport; we hebben het hem getoond. Die zei: “Ze had zo examen kunnen doen en die had goed geslaagd geweest met zo’n rapport. Ik wou dat ik zulke leerlingen had gehad”. Nou, dan denk je ook: ben jij bij de zustertjes. En dan gaat er ineens een lichtje op. Dat je denkt: is dat aan de hand, moeten ze allemaal slagen? Maar ik bedoel: een notarisdochter, daar zou het niet bij gebeurd zijn. Want die weet hoe de wereld in elkaar zit. Nou ja, ik ben naar die avondschool geweest. Ik slaagde. Ik had voor Frans een acht! Ik houd echt van Frans. Vind het een mooie taal. Engels, het is veel makkelijker. Ze zeggen: meid, het is veel makkelijker. Joh, hou op; ik kan het niet uitspreken. Ik vind het lelijk. Ik vind dat Frans lekker voller, mooier, klankrijker.

I-1: Luistert u nog wel eens of kijkt u nog wel eens naar Franse televisie-uitzendingen?

G: Nee hoor, ik zie niks, ik hoor niet goed. Mijn oude dag valt toch niet mee. Er zijn toch dingen gekomen, die je nooit vermoed had. Nou ja, dat is nou eenmaal zo.

I-1: Maar we zijn nog even positief, we zitten nog even: u hebt uw examen gehaald aan de avondschool. U hebt het heel prima gedaan op de MULO, dus u had best direct kunnen doorstromen.

G: Toen moest ik naar Rekening-courant en daar werd ik employé derde klas. Ik kreeg opslag ook meteen. Ik hoorde bij de administratieve ambtenaren; prima. Maar ik zag wel dat je daar wel heel hard moest opschieten en ik ben een beetje aan de trage kant, maar secuur. En die anderen die waren maar zo klaar. Ik denk: en nou ga ik eens kijken hoe die lui dat dan lappen. Nou, die machine die ratelde. Maar toen werden die afrekeningen gecontroleerd met die bladen waar ze met de hand hadden berekend. En ik zag maar telkens dat er een streep ging door die afrekening. Maar mijn afrekeningen konden ze zo wegleggen. Ik denk: wie is nou wijzer?

I-1: Hebt u daar lang gewerkt op die Rekening-courant afdeling?

G: Ik werd er nerveus. Ik denk: dit hou ik hier niet vol. Naar de dokter. Je hebt dan ook zo’n dokter die verbonden is met de zaak.

I-1: De bedrijfsarts.

G: De bedrijfsarts. Daar ben ik naartoe gegaan. Daar heb ik mijn klacht neergelegd dat ik niet tegen dat gejaag kan. Ik werd geroepen en ik werd overgeplaatst naar de afdeling personeel. Mensenkinderen, daar fleurde ik op. Ze kwamen ’s maandags op het werk en ze gingen even praten. Dat had ik nooit bij die anderen, dat praten. Nee, er moest meteen aangevallen worden. Nou, daar heb ik eigenlijk mijn hele leven gezeten. En daar ben ik zo opgeklommen. Maar je moet dan ook examen doen, je moet ook zelf meewerken. En dat heb ik dan maar gedaan.

En toen ben ik daar ook nog op Franse les geweest in Den Haag onder leiding van Pierre … Ik weet zijn naam niet meer.

I-1: Een Fransman?

G: En dat was in de binnenstad en daar hadden we één keer per week les. En je had je huiswerk natuurlijk. Nou joh, daar hebben we toch nog ook aardig bijgeleerd. En ook daar hield hij van stukken lezen. Dat je het een beetje vlot kunt spreken.

Nou, en toen ik er eenmaal uit was, ja, want later dan word je ouder en dan moet er een ander dan bevorderd worden, en dan ga jij de hoek in. Dan moet jij zogenaamd die man leren. Maar die arme stakker, die kan het niet, die snapt het niet. Dat is tot mislukken gedoemd, dat weet je. Want als je hem ….. Elke maand komt hij met een zeker iets naar je toe, want dan is hij dat allemaal weer kwijt. En dat duurt maar, elke maand komt hij. Nou, die vent snapt het niet. Want dan snap je het niet. Het zou dan zo zijn, ik moest hem leren en dan moest ik op de achtergrond een beetje blijven en hij moest het dan doen en dan kon hij ook bevorderd worden. Als het een normale vent was geweest: daar hebben we wat aan, dan had ik het wel gedaan. Maar nu wist ik dat ik het moest blijven doen.

I-1: Het lukt hem gewoon niet?

G: Hij wordt ziek, de laatste dag. Ze zitten van alles te verzinnen geloof ik, joh, alles is uitgekomen. De arme stakker die is ziek geworden, maar hij is nog net bevorderd. Maar wat levert die bevordering nou op? Toch niks!

I-1: Maar U was van hem af.

G: Want hij werd ziek. Hij werd ziek. Nou, als je ziek bent, dan krijg je eerder 80 procent, niet? Ja, maar dan moet je al een tijd ziek zijn. Laten we zeggen: hij werd ziek, hij heeft het plekje nooit bezet. Maar als ze gezegd hadden “met hem” dan had ik het gedaan, maar dan weet je toch wat je in de kuip hebt?

I-2: Mag ik iets vragen? In de tijd dat u werkte, toen woonde u nog thuis. Bent u ook later in Den Haag gaan wonen? Hoe ging dat precies?

G: Nee, ik was steeds thuis.

I-2: U woonde gewoon bij uw ouders nog?

G: Maar ik wilde natuurlijk ook eens wat voor mezelf hebben. En toen ben ik naar het Stadsbouwhuis gegaan.

I-1: Stadsbouwhuis? [daar zat toen de directie Woonruimteverdeling]

G: Ja, Stadsbouwhuis. En dan ga je punten ga je maken dan.

I-1: Punten verzamelen.

G: Goed, toen werd dat opgeleverd, dat nieuwe Professorenpad, die huisjes allemaal. Professorenpad werd opgeleverd, en daar heb ik me voor ingeschreven. Maar die lui zijn ook niet gek. Het Stadsbouwhuis zei: “Nou, dat kan ik wel meteen verscheuren, want jij laat geen huis achter”. Mijn zus, die bleef zitten, want die had er geen zin in.

I-1: Uw zus bleef thuis wonen. En u wou eigenlijk wel weg, maar dat lukte niet goed.

G: Maar het kon niet, mocht niet. Ik naar ’t Stadhuis. De burgemeester spreken ….. nee, dus de wethouder spreken. Nee, kreeg ik ook niet. Ik moest maar een brief schrijven. Nou, ik heb ze er toch van langs gegeven. Ik zeg: “Al die tijd zelf moeten werken en dan nog twee oudjes die thuis zitten”.

Ik werd opgebeld. Dus ze hebben wat met die brief gedaan. Die is niet weggegooid of zo. “Mevrouw, er is nog één mogelijkheid: u zou kunnen solliciteren naar de woongroep. Er wordt ook een

woongroep gebouwd, en die wordt buiten de telling gehouden". Nou, daar was ik toch blij mee. Ik bellen en ik kreeg die baas. God, hoe heette die nou? Ja, je gaat het vergeten hoor. En die hield de boot af. Ik denk: hoe kan dat dan? De één zegt: er is ruimte, want meestal is het wel zo dat, als de vis ….. in de pan gaan hè: jullie kunnen een huis uitzoeken, het gaat gebeuren, dat ze zich dan weer terugtrekken. Er waren plekken vrijgekomen, vandaar dat ik opgebeld werd, maar deze man had nog nooit van Vorst gehoord. Die denkt: ik moet opletten. Wat is dat voor een figuur? Die zal ik eerst maar even uitnodigen dat ze naar de eerstvolgende vergadering komt, dat ik zie …..

I-1: Wat voor vlees ik in de kuip heb.

G: Juist. Daar heeft hij natuurlijk ook gelijk in. Maar ja, ik vind dat vreemd als ze zeggen, ze hebben nog een paar huizen vrij en ik kom er om en ze zeggen nee ….. een heel verhaal.

I-1: En wat was het resultaat?

G: Dus ik ernaartoe. Ik heb meteen moeten vertellen mijn levensgeschiedenis zal ik maar zeggen en ik kon gelijk een huis uitzoeken. Maar ja, dan kreeg ik een tekening. Maar ik kon eigenlijk alleen maar zeggen, er waren huizen natuurlijk die keken op de Franchimontlaan en er waren huizen die keken op de ….. Het is een zijstraat van de Franchimontlaan. [Beijerincklaan?]

I-1: Buys-Ballot? Nou, maakt niet uit.

G: Maakt niet uit. Dus ik heb gedacht, ik vond het daar mooi, drie grote bomen stonden er heel stijlvol voor het raam. Nou dus maar, effe kijken ….. Maar al gauw ging er één boom weg, want er moest natuurlijk ook iets komen dat de auto's konden stallen.

I-1: Maar heeft u daar ook een huis gekregen inderdaad?

G: Ja.

I-1: En wat was het adres daarvan dan?

G: Dus ik heb gekozen voor de Franchimontlaan, want dat vond ik zo mooi, die bomen die er stonden. Drie stuks. Maar één boom werd al heel gauw omgegooid want daar moesten natuurlijk de auto's…. Er moest ruimte komen. En de ander is omgewaaid, dat was de tweede. Dus toen hadden we er één en die was ook met de storm omgewaaid. Verleden jaar of zoiets, dat heeft ook in de krant gestaan.

I-1: En wat was toen uw adres?

G: En die viel ook, anders als ik in dat huis had gezeten, dan had ie dat hek van de …..

I-1: Van het balkon of van de toegang?

G: Waar je de deur open kan gooien, daar kan je lekker zitten.

I-1: Van het balkon.

G: Juist, die had ie dan ook vernield, heeft ook in de krant gestaan. Nee, maar daar heb ik met plezier gezeten hoor.

I-1: En wat was het adres? Waar was het precies? U keek uit op de Franchimontlaan. Wat was het adres, welke straat was het of was het de Franchimontlaan ook?

G: Ik ging van de Van 't Hoffstraat naar de Franchimontlaan.

I-1: Dus in de buurt.

G: Maar die huizen staan allemaal natuurlijk aan het Professorenpad hè, die flats ….. Maar hij is zo….. [Mevrouw probeert met gebaren duidelijk te maken wat ze bedoelt].

I-1: In een hoekje, een L-vormige flat wijst u aan.

I-2: Maar bent u daar uw hele verdere leven gebleven totdat u hier kwam of bent u nog een keer verhuisd?

G: Nee, ik ben daar steeds gebleven. En in het begin hebben ze me nog een beetje geholpen en gedaan.

[Mevrouw gaat verder over haar werksituatie] Maar ikzelf, ik ging al vermoeden, dat moet zo niet blijven. Ik moet hier echt vandaan, ik kan niet blijven wachten op hulp van een ander, dat moet ik niet doen, want dat is ook de bedoeling niet. Dat is wel goed voor een hoestje of een ziekte van een paar weken hooguit. En dan afgelopen, maar niet blijven en dan steeds zwaarder. Nee, ik moet eruit.

I-1: Maar u heeft heel lang in de Franchimontlaan gewoond.

Maar ik wou nog even terug. U hebt bij de giro gewerkt, hebt u daar tot uw pensioen gewerkt?

G: Dus toen kwam die ellende. Ik heb een andere afdeling gevraagd. Nou was ik moeilijk te verplaatsen, want ik had werk naar mijn loon en dat werd mij ook verweten. Ik zei, ik heb gezegd: “In het begin heb ik minder gewerkt, maar jullie kunnen het van mijn loon aftrekken”. Maar dat heeft de maatschappelijk werkster niet gewild. Dus, menigeen zou dat nog niet eens gezegd hebben en dat had ik dan ook gedaan. Want dan sta je toch vrijer, want het wordt je toch altijd verweten.

I-1: Maar hebt u bij de girodienst gewerkt, was dat uw laatste werkgever?

G: Dat is mijn laatste werkgever geweest. Dus toen ik die andere afdeling had, toen ben ik drie dagen per week gaan werken. Dat kon toen. Joh, ik zat maar een beetje te rommelen en te doen. Ik zat op organisatie, maar ik had geen flauw benul van die machines allemaal. Daar doen ze zoveel uur over en dan weet ik het allang. Ik had er geen zin in. Ik dacht: verdorie, ze hebben me opgejaagd. En nou, nou …..

I-1: Nou moeten ze het ook zelf maar weten?

G: Maar het was natuurlijk de waarheid; ik zat een heel eind onder mijn betaling. Het was veel te hoog.

I-1: Het loon was te hoog voor het werk wat u moest doen, bedoelt u?

G: Ja.

I-1: En bent u daar toen met pensioen gegaan?

G: Dus ik ging drie dagen werken. Toen kwam eraf en dat was meteen mijn redding. Toen was het ook dat de jeugd maar niet aan werk kon komen.

I-1: Er was een grote werkloosheid, jeugdwerkloosheid?

G: Ja, en toen hebben ze ook verzonnen: degene die veertig dienstjaren heeft, ja, daar ging het om, die veertig dienstjaren heeft, die kan met pensioen.

I-1: Met de VUT?

G: Ja, zo’n pensioen dat je toch nog minder hebt dan je pensioen.

I-1: Ja, met de VUT?

G: Maar vanaf mijn achttiende jaar zat ik al pensioen te betalen, dus ik had al een goed pensioen. Dus dat heb ik lekker gedaan. Maar toen had ik heel weinig, want ik kreeg 80 procent van dat drie/vijfde loon. Maar joh, ik denk: ik kan het redden en ik ….. Want het is toch ook niet prettig als je op een afdeling zit en je zit maar een beetje te klungelen, en dat is ook niet lekker!

I-2: Vond u het niet fijn om te werken of ging u wel graag naar uw werk? Afgezien van dit hele verhaal? Uw collega's, hoe waren die? Vond u het toch leuk om met mensen om te gaan daar? Had u weinig contact?

G: Ja maar… met mensen omgaan? Ik werd bij die ….. geplaatst, dat waren bijna allemaal mannen die op organisatie zaten, daar werd ik maar neergepoot.

I-2: Dat was niet prettig voor u?

G: Dat is ….. Ik begreep er helemaal geen lor van. Want die wisten hoe helemaal die computers ook werkten, hoe het tot stand gekomen is, maar ik wist alleen maar van de lonen, dat ze bevorderd werden.

I-1: U kwam echt van personeelszaken?

G: Personeelszaken! Dat ze met pensioen gingen, dat ze het juiste pensioen kregen.

I-1: Ik wou eigenlijk weer een stapje terug, namelijk toch weer naar 1944, dat is de oorlog; hoe hebt u de oorlog meegemaakt in Leiden?

G: Ja, o, die oorlog. Nou, dat was ook een bittere tijd natuurlijk en vooral die hongerwinter. Die sloeg wel in als een bom. Dus naar de gaarkeuken.

I-1: Welke gaarkeuken; waar was de gaarkeuken?

G: Dat was de Imenexco. Maar toen was ik al op de giro. Maar je zou zeggen: hoe kom jij aan die vrije tijd om dat allemaal te doen? Dat kwam zo: de Engelsen gingen ook het vervoer, of de Duitsers deden dat, de treinen werden bestookt, de treinen die reden ..… wie deden dat nou eigenlijk, de Duitsers of de Engelsen? Ik weet het niet meer.

I-1: Op een gegeven moment had je natuurlijk ook de spoorwegstaking en daarom reden er geen treinen meer. En de Engelsen bombardeerden richting Den Haag omdat er Duitse eenheden zaten. Dus het kan van alle kanten gekomen zijn. Maar in ieder geval, u kon niet meer naar Den Haag.

G: Ik kon niet meer naar Den Haag. Elke maand kreeg ik een soort cheque en dan kon ik op het postkantoor mijn loon halen. Terwijl ik er geen cent voor gewerkt had. Nou ja, ik werkte nog een beetje om eten te hebben.

I-1: De voedselvoorziening.

G: Ik ging met mijn emmertje naar Imenexco. Dat was nog een aardig eindje van de Hugo de Vriesstraat.

I-1: Waar is dat?

G: Op de Hoge Rijndijk [nr. 25; voorheen Militair Invalidenhuis].

I-1: Kunt u dat spellen, dat Imenexco?

G: Imenexco? Nou weet ik niet of het twee mm's zijn of één m. Ik weet ook niet ….. Wat deden ze daar dan die Imenexco?

I-1: Imenexco, nou ja, ik schrijf het op zoals u het zegt.

G: Er zat een x in. Dat was mijn dagelijkse …..

I-1: Oh een x? Dat was uw dagelijkse uitje om zo te zeggen?

G: Over de - o dat was altijd zo koud! - Burggravenlaan. Een paar huizen stonden er in het begin en dan was het een hele kale beweging, met de koude wind, maar ja, dat was voor mij het vlugste, helemaal door, door door. En dan kwam ik precies daar bij Imenexco uit, maar dan moest ik nog die bocht maken en daar was een locatie en daar zat een nicht van mij, die zat achter die … om op te scheppen. En ik had natuurlijk vijf bonnen of zoiets. Als zij de gelegenheid had, dat ze zag: de kust is veilig, dan zei ze gewoon tegen die opschepper: "Acht personen". [Er wordt gelachen] Dus ik moest maken dat ik bij Jannie in de rij stond. Maar het was in wezen een hap water natuurlijk. Ja joh, het is toch bar ook hè, nou, dat was dan je eten. Sjonge-jonge, nou, geen kachel aan, koud.

Maar het ergste is nog geweest: ik en mijn broer ….. Mijn broer en ik waren thuis, wij met z'n tweeën waren thuis. Mijn moeder was er niet op dat moment. Dus ik zeg: "Joh, ik hoor maar zo'n herrie buiten". Maar dat was natuurlijk, omdat het zo koud was als een kikker, waren die openslaande deuren die kierden, die stonden vol met bloemen.

I-1: Met ijsbloemen.

G: Want de gordijnen hadden we ook maar dichtgedaan om die kou er een beetje uit te houden. Dus Huh huh …..

I-1: Dus even ademen op het raam om een gaatje te maken.

G: Het is een razzia, een razzia, wegwezen! Nou hadden wij, omdat het een half huis was, de trap van boven, nou ja, en daar hadden ze bij ons, zat daar een kast, want vroeger had je de kasten bij je huis.

I-1: Een kast onder de trap.

G: En nou hadden ze gelukkig al geprobeerd - vroeger had je die grote spiegels - en één spiegel was over en die hebben ze eerst eens geprobeerd: "Joh, kruip jij eens in dat holletje en dan doe ik ….."

I-1: Schuif die spiegel er tegenaan.

G: En het was een kledingkast.

I-1: Er hingen ook al kleren?

G: Dus die soldaten, die kwamen ook bellen, drie man kwamen binnen. Met geweer. Een vliegt naar boven, want we hadden een kamertje boven, die andere ….. die ging de gang in. Ik denk: die moet ik een beetje achterna. Hij deed de kast open, hij nam z'n geweer, de kolf, het einde dan van dat geweer. [Mevrouw maakt een gebaar]

I-1: Bonken tegen de muren, doet u even voor.

G: Dus hij dacht: het houdt daar op, dat is de diepte van die kast, dus hij loopt er weer uit. Toen gingen ze gedrieën weg. Later komt mijn moeder thuis, die zegt: "Oh, wat ben ik Onze Lieve Heer dankbaar dat ik er eigenlijk niet was, want ik geloof nooit dat ik kalm was gebleven. Dat ik meteen al …. ".

I-1: Zo schrikkerig gereageerd had.

G: Dat is het ergste dan dat ik heb meegemaakt. Maar het is nog goed afgelopen.

I-1: Zeg, nou had u het net over Onze Lieve Heer, wat voor rol speelde 'Onze Lieve Heer' in het gezin? U zat op de rooms-katholieke Barbaraschool, was u rooms-katholiek, was het gezin rooms-katholiek of niet? Was u rooms-katholiek, want u zat op een katholieke school.

G: Ja, maar, eh, Vorst is al, van 1500. Mijn broer is dat nagegaan. En dan kan je zo zien: er zijn wel eens mannen geweest en vrouwen die dan protestants waren, of andersom, maar de R.K. is steeds doorgegaan.

I-1: Ging u ook naar de kerk?

G: Ja, en dat doe ik nog.

I-1: Ging u naar de kerk aan de Lammenschansweg bijvoorbeeld?

G: Ja, want in de Hugo de Vries was ik geloof ik al zes jaar. Want we hebben een tijdje nog in de Lodewijk .....

I-1: In de Lodewijkskerk?

G: En die was natuurlijk vol. Want die had die Petrus-klanten, maar de Petruskerk, de oude Petrus kan ik me niet herinneren, maar daar zal ik best wel eens in zijn geweest. Maar daar kan ik me niks van herinneren. [de oude St. Petruskerk was afgebrand in juli 1933, zodat tijdens de bouw van de nieuwe alle kerkgangers naar de (toen) hulpkerk St. Lodewijkskerk moesten gaan]

I-1: Maar u ging naar de nieuwe Petruskerk?

G: Ja, ja.

I-1: Maar toen u in de Franchimontlaan woonde, ging u natuurlijk ook naar de Petruskerk?

G: Ja, toen ging ik ook naar de Petruskerk. En nou zit ik hier. En nou hebben ze hier een nieuwe kapel. Maar de ouwe kapel vond ik huiselijker. En daar kon ik het wel verstaan met oor-dingen en nou zit ik ook met dezelfde oor-dingen en nou versta ik het niet.

I-1: O, jammer.

G: Ja, meer mensen hebben dat. Is de akoestiek toch anders.

I-1: Ja, ik heb niet meer zoveel te vragen, geloof ik, maar hebt u nog iets te zeggen? Zo van: nou, ik had het daar nog wel over willen hebben?

G: .....

I-1: Het hoeft niet hoor!

G: Nee, ik heb er eigenlijk verder ook niet meer aan gedacht.

I-1: Nee, dat is prima.

G: Ik kom nou weer blanco hier.

I-1 (aan I-2): Heb jij nog een vraag?

I-2: Nee, ik geloof het niet. Ik ben wel benieuwd hoe het met uw ouders verdergegaan is. En wie ze verzorgde, heeft u voor uw ouders gezorgd?

G: Nou, mijn zus is ook ongehuwd geweest en die had een mevrouwtje waar ze werkte, maar joh, daar verdien je niks natuurlijk, mijn vader betaalde haar, zij kookte, deed boodschappen, die was eigenlijk de verzorger van ons allemaal. Vier stuks waren we, met vier man, dus die had wel haar werk.

I-1: En uw broer?

G: Mijn broer, die is naar Indië geweest.

I-1: Vlak na de oorlog natuurlijk, die werd opgeroepen.

G: En die kwam terug, en toen kwam eraf: als je trouwt, dan zou je huisvesting krijgen. Dus hij is eigenlijk halsoverkop een beetje, getrouwd en toen kreeg hij als huisvesting, ja inwoning bij een oudere dame op de Morsweg of zoiets, was het daar in die buurt, dus het was nog niet helemaal … Nee joh, het is niet …..

En nou is het ook weer, het is hopeloos, nou is het de duurte. Maar het is schandalig ook hoor. Dat ze huizen opkopen en dan verkopen, en dan die op hun stoeltje zo een paar ton innen. Ja, het is toch eigenlijk een rare maatschappij.

I-1: Ik denk mevrouw Vorst dat wij aan het eind van dit gesprek zijn gekomen. U hebt een heleboel verteld en wij gaan het nu allemaal opschrijven.